

MUZEJSKI ČASOPIS

Številka 2, Leto 20

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

September, 2010

KOLPERN IN STARA SAVA — SINERGIJA STAREGA Z NOVIM

Letošnjo pomlad je na Stari Savi v svoji novi podobi zaživel nekdanje skladišče za lesno oglje – Kolpern. Novi kulturni hram na Jesenicah s prostori, ki jih ponuja, privablja pisane množice ljudi vseh starosti, ki z zasebnimi praznovanji ali javnimi prireditvami prinašajo novo življenje v ta del mesta Jesenic.

Tako smo v sodelovanju z drugimi lokalnimi organizacijami nudili streho nad glavo prireditvam v okviru Poletja na Stari Savi, ki jih zaradi slabega vremena nismo mogli izpeljati na trgu. V okviru Mednarodnega dneva muzejev smo v kongresni dvorani gostili dr. Božiča, ki je predaval o meteoritih na Slovenskem. Prav tako v maju je Občina Jesenice v sodelovanju z območno izpostavo JSKD Jesenice v Kolpernu pripravila zaključno prireditev ob koncu akcije meseca narcis. V juniju smo v sodelovanju z Centrom za socialno delo Jesenice in Visoko šolo za zdravstveno nego Jesenice organizirali tematski večer Med ljudmi, v okviru vseslovenskega projekta Poletna muzejska noč. Skupaj z Zavodom za šport Jesenice – Mladinskim centrom Jesenice in kopico mladih smo pozdravili poletje. V organizaciji jeseniške župnije je v juliju potekal Lenartov oratorij. Ljudska univerza Jesenice ter Srednja šola Jesenice sta v Kolpernu pripravili podelitev maturitetnih spričeval. Najboljše učence in dijake jeseniških šol je v banketni dvorani gostil župan Tomaž Tom Mancinger. Poletni torkovi večeri so v naše prostore privabili ljubitelje starega slovenskega filma. Torkovo kinoteko smo v juliju

in avgustu pripravili v sodelovanju s Slovenskim filmskim arhivom pri arhivu Republike Slovenije. V prostorih Kolperna je potekala letošnja občinska spominska slovesnost s koncertom tenorista g. Lotriča in Partizanskega pevskega zbora. V začetku avgusta pa sta prav na Stari Savi na skupno življenjsko pot stopila prva mladoporočenca.

Zagotovo se sprašujete, kaj vse še pripravljamo v prihodnje. V septembru vabljeni še na zadnje poletne prireditev na Stari Savi, jeseni pa na Jesenice, tudi na Staro Savo, prihaja FEŠTA – festival športnega filma. Pripravljamo še vrsto zanimivih prireditev in aktivnosti, ki bodo na voljo različnim generacijam. Naš program prireditev lahko spremljate tudi na naši spletni strani pod rubriko Aktualno. Vse informacije o dogodkih na Stari Savi ter o najemu prostorov, tako v Kolpernu kot Kasarni, pa so vam na voljo tudi pri naši koordinatorki Nini Hribar, na elektronskem naslovu info@gornjesavskimuzej.si ali telefonski številki 04 583 34 92.

Zavedamo se, da obstaja dilema, kako najti pravo sinergijo med starim in novim, pa vendar smo prepričani, da nam bo skupaj to zagotovo uspelo. Zato vabljeni na Staro Savo, kjer bomo staremu mestnemu jedru skupaj vdihnili novo življenje.

Nina Hribar, koordinatorka GMJ

Žar jekla - Martinarna Jesenice

Železarska razstava v Kosovi graščini **od 7. oktobra do konca novembra**

Letos mineva 120 let, odkar je začela obratovati Siemens-Martinova jeklarna – Martinarna na Jesenicah. Vse od prve peči (zgrajene 1890) do zadnje, sedme (1958) je dajala kruh številnim generacijam, jeseniško jeklo pa so cenili po vsem svetu. A spomin nanjo blede.

Avtor razstave mag. Marko Mugerli je zbral spomine martinarjev, fotografije in neprecenljivo filmsko gradivo Draga Fona in jih strnil v 20-minutni film produkcije Videofon. Panoje in zanimive eksponate dopolnjuje katalog.

Razstava je namenjena Jeseničanom – še posebej železarjem – in tudi širši javnosti, saj z njo predstavljamo delček zgodovine tehnike in tehniške dediščine, ki je tako značilna za naše mesto.

Vodja projekta je Irena Lačen Benedičič

Nekdanja Kranjska Gora

Muzejska razstava v Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori **od 9. septembra do 10. decembra**

Etnologinja Zdenka Torkar Tahir na razstavi predstavlja dediščino, shranjeno v zasebnih zbirkah dveh zbirateljev: Marjana Lavtižarja in letošnjega občinskega nagradjenca Občine Kranjska Gora Vida Černeteta. Javnosti razkrivamo razglednice, avtorske fotografije in stare fotografije, ki se navezujejo na domoznanstvo njunega rojstnega kraja.

Alpska konvencija in Triglavski narodni park

Slovenija v letu 2010 predseduje Alpski konvenciji. Z razstavo, katere avtor je Janez Bizjak, želimo predstaviti vlogo in pomen ter prizadevanja Alpske konvencije in Triglavskega narodnega parka pri ohranjanju naravne in kulturne dediščine ter trajnostnem razvoju gorskega sveta kot celote, še posebej pa na varovanih območjih.

Razstava bo v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani, odprta **od 15. oktobra do 10. decembra**.

IZ VSEBINE

Stran 1:

- Kolpern in Stara Sava — sinergija starega z novim
- Žar jekla — Martinarna Jesenice
- Nekdanja Kranjska Gora
- Alpska konvencija in Triglavski narodni park

Stran 2:

- Program razstav in prireditev GM Jesenice na Stari Savi
- Življenje pod Triglavom — Iz preteklosti Mojstrane, Dovjega in Zgornje Radovne
- Vitranške strmine skozi čas

Stran 3:

- Program muzejskih večerov MDJ

Stran 4:

- Enodnevni izlet MDJ v Maribor
- Motiv s spomladanskega izleta
- Odprt je bil Slovenski planinski muzej
- 100 let Prešernove kočice na Stolu

**PROGRAM RAZSTAV IN PRIREDITEV GM JESENICE
NA STARI SAVI od septembra do decembra 2010**

Od 2. septembra dalje	Kosova graščina, Jesenice	Razstava Tehniškega muzeja Slovenije Leteči človek—Stanko Bloudek (1890-1959) (do 30.9.2010)
3. september ob 16. uri	Trg na Stari Savi, Jesenice (v primeru dežja Kolpern)	Brezplačna pedagoška delavnica Iskanje meteorita (za otroke do 10 let)
Vsako prvo sredo v mesecu (okt., nov., dec.)	Muzejske hiše na Stari Savi, Jesenice	Brezplačna pedagoška delavnica (za otroke do 10 let)
3. september ob 20. uri	Trg na Stari Savi, Jesenice (v primeru dežja Kolpern)	POLETJE NA STARI SAVI: Koncert glasbene skupine Orlek
9. september ob 17. uri	Liznjekova domačija, Kranjska Gora	Razstava Nekdanja Kranjska Gora (do 10.12. 2010)
12. september ob 20.30	Trg na Stari Savi, Jesenice (v primeru dežja predstava odpade)	POLETJE NA STARI SAVI: Gledališka predstava Fimfarum (v sodelovanju z Gledališčem Toneta Čufarja)
16. september ob 11. uri	Kolpern na Stari Savi, Jesenice	Tiskovna konferenca za festival športnega filma FEŠTA (v organizaciji Občine Jesenice in Pelikan d.o.o.)
16. september ob 18. uri	Trg na Stari Savi, Jesenice (v primeru dežja predstava odpade)	POLETJE NA STARI SAVI: Gledališka predstava Od jutra do večera (v sodelovanju s KUD Jaka Rabič Dovje – Mojstrana)
18. september ob 19. uri	Cerkev na Stari Savi, Jesenice	ZAKLJUČNA PRIREDITEV POLETJA NA STARI SAVI Recital violončelista Gregorja Feleta
20. september ob 10. uri	Kajžnkova hiša, Rateče	DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE 2010: Pravljica o zlatorogu z delavnico
28. september ob 10. uri	Liznjekova domačija, Kranjska Gora	DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE 2010: Naredimo grablje in maslo - delavnica (v sodelovanju s Triglavskim narodnim parkom)
28. september ob 19. uri	Dvorana KUD Jaka Rabič, Dovje	DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE 2010: Slovenski turistični film
28. september ob 19. uri	Kolpern na Stari Savi, Jesenice	DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE 2010: Posnetek gledališke igre Polom (v sodelovanju z Gledališčem Toneta Čufarja Jesenice)
do 30. septembra 2010	Kasarna na Stari Savi, Jesenice	Razstava Meteorit z Mežakle (v sodelovanju s Prirodoslovnim muzejem Slovenije)
Od 4. oktobra 2010 dalje	Kasarna na Stari Savi, Jesenice	Razstava 31. likovna kolonija »Vrata 2010«
6. oktober ob 18. uri	Kosova graščina, Jesenice	Razstava umetniških fotografij člana FK Jesenice (do 26.11.2010)
7. oktober ob 13. uri	Kosova graščina, Jesenice	Razstava Žar jekla – Martinarna Jesenice (do 27. 11. 2010)
15. oktober ob 17. uri	Slovenski planinski muzej, Mojstrana	Razstava Alpska konvencija in Triglavski narodni park (do 10. 12. 2010)
2. december ob 18. uri	Kosova graščina, Jesenice	Razstava likovnih del slikarja Janeza Mohoriča – Mokrnka (do 28. januarja 2011)
3. december ob 18. uri	Kosova graščina, Jesenice	Razstava svetil Matjaža Brojana (do 28. januarja 2011)
15. december ob 17. uri	Slovenski planinski muzej, Mojstrana	Razstava Življenje pod Triglavom (do 15. 2. 2011)
18. december ob 16. uri	Liznjekova domačija, Kranjska Gora	Razstava Vitranške strmine skozi čas (do 15. 2. 2011)

Življenje pod Triglavom - Iz preteklosti Mojstrane, Dovjega in Zgornje Radovne
Etnološka razstava v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani

V okviru letnega programa Gornjesavskega muzeja Jesenice bomo 16. decembra v Slovenskem planinskem muzeju odprli razstavo, na kateri bodo predvsem domačini lahko poiskali svoje korenine. Prebivalcem Mojstrane, Dovjega in Radovne ter širši slovenski in tuji javnosti bomo predstavili zaokroženo podobo nekdanjega načina življenja pod Triglavom.

V času priprav je etnologinja Zdenka Torkar Tahir, avtorica razstave dokumentirala pred desetletji zbrano etnološko predmetno gradivo, ki je bilo delno že predstavljeno v Triglavski muzejski zbirki. Že zbrano in tudi novo pridobljeno dokumentarno gradivo bo vsaj delno predstavljeno na razstavi in v katalogu.

Vitranške strmine skozi čas

Razstava ob 50- letnici smučarskih tekmovanj za Pokal Vitranc

Tekmovanje alpskih smučarjev za pokal Vitranc je nedvomno prireditev, ki je ime Kranjske Gore ponesla v svet in daje neizbrisen pečat Zgornjesavski dolini. V 50-letni zgodovini tega tekmovanja se je poleg znanih tekmovalcev v njegove anale zapisalo tudi veliko ljudi, domačinov in prizadevnih smučarskih delavcev, ki so tekmovanje dvignili na svetovno raven v tekmovalnem in organizacijskem pogledu in ga s tem trdno zasidrili v koledarju tekem alpskih smučarjev za svetovni pokal. Z razstavo, ki jo bomo v sodelovanju z Alpским smučarskim klubom Kranjska Gora v Liznjekovi hiši odprli ob začetku smučarske sezone, to je 18. decembra, se pridružujemo obeležitvi tega pomembnega jubileja.

PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ

16. september: dr. Miha Jeršek – *Meteorit z Mežakle*

21. oktober: mag. Marko Mugerli – *120 let Martinarne na Jesenicah*

18. november: dr. Janez Mlinar – *predstavitev monografije o Kranjski Gori*

16. december: Nataša Kokošinek, Zdenka Torkar Tahir – *Kako so včasih živeli na Murovi*

Vsi muzejski večeri bodo v Kosovi graščini (2. nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri. Vabljeni tudi nečlani MDJ.

METEORIT Z MEŽAKLE, 16. SEPTEMBER

9. aprila 2009, nekaj sekund pred tretjo uro zjutraj so nekateri prebivalci avstrijske Koroške in Gornjesavske doline zaslišali strašljivo bobnenje. Gasilci, ki so ob tej uri dežurali zaradi požara nad Pejcam, so videli zelo svetel in nekoliko neobičajno dolg utrinek, ki se je izgubil nad Mežaklo v smeri Blejske Dobrave. Astronomske meteorske in vsenebne kamere so ta nebesni pojav zaznale kot zelo svetel objekt in astronomi so takoj vedeli, da je padel meteorit.

17. maja 2009 sta se Jožef Pretnar in Bojana Krajnc odpravila na izlet proti Planskemu vrhu na Mežakli in našla prvi kos meteorita. V udarni jami se je razletel na več kosov s skupno maso 2,293 kg. Drugi fragment istega meteorita z maso 361 gramov sta našla Ralph Sporn in Martin Neuhofer 21. junija 2009. Tretji fragment in obenem drugi največji kos meteorita pa je našel Danijel Repe. Ima maso 956,4 gramov in se ob padcu ni razletel.

Meteorit z Mežakle spada v skupino kamnitih meteoritov hondritov. Zanj so namreč značilne drobne kroglaste

tvorbe iz različnih silikatnih mineralov (olivini, pirokseni, glinenci), ki jih imenujemo hondrule. Železovo nikljevih mineralov je razmeroma malo (kamacit, taenit), vendar dovolj, da so fragmenti meteorita magnetni. Navzven so fragmenti mežakelskega meteorita čokoladno rjavi. To je takojmenovana žgalna skorja, ki je posledica izgorevanja meteorita ob padanju skozi atmosfero. Debela je do 1 mm. V notranjosti pa so meteoriti svetlosivi do sivi. Zaradi preperevanja železovih mineralov lahko na teh odlomljenih površinah opazimo svetlorjave lise limonita.

Meteorit je imel ob vstopu v atmosfero okoli 300 kilogramov in sorazmerno nizko hitrost 14 km/sekundo. Za en obhod okoli Sonca je potreboval 3,4 leta. Izračunali so njegovo orbito; torej pot okoli Sonca, po kateri je potoval. Mežakelski meteorit je s tem postal šele 11. meteorit z znano orbito, kar ga uvršča v sam vrh svetovne dediščine.

dr. Miha Jeršek

Motiv za značko MDJ je Zoisov lev, ki nosi v sprednjih šapah skledo s poldragimi kamni.

Značko lahko dobite v TICU Jesenice in na muzejskih večerih.

PREDSTAVITEV MONOGRAFIJE O KRANJSKI GORI, 18. NOVEMBER

Monografijo izdaja ob finančni podpori Občine Kranjska Gora Gornjesavski muzej Jesenice. V monografiji o Kranjski Gori bodo povzete znanstvene ugotovitve iz zadnjih desetletij na področju zgodovine, etnologije, arheologije, geologije in drugih ved, ki se nanašajo na prostor Kranjske Gore in celotne Zgornjesavske doline.

Kot avtorji sodelujejo ugledni znanstveniki strokovnjaki iz različnih inštitucij od Slovenske akademije znanosti in umetnosti in njenih inštitutov do domačega Gornjesavskega muzeja.

Monografijo bo predstavil njen urednik dr. Janez Mlinar.

PREDSTAVITEV ZBRANIH SPOMINOV Z MUROVE, 16. DECEMBER

16. decembra bosta v Kosovi graščini predstavili etnologinji Nataša Kokošinek in Zdenka Torkar Tahir že peto knjigo zbranih spominov Jeseničanov. V projektu »Kako so včasih živeli?, ki teče v okviru Ljudske univerze Jesenice vse od jeseni leta 2006 in v katerem sodelujeta javna zavoda Gornjesavski muzej Jesenice in Občinska knjižnica Jesenice, se tako oblikuje vsebina za objavo z naslovom Kako so na Murovi včasih živeli?

Namen projekta je, da v okviru študijskih krožkov krajani raziskujejo kulturno dediščino sami in da pod strokovnim vodstvom zapisujejo svoje ali spomine drugih domačinov, zberejo stare fotografije in dokumente na določeno temo in tudi kak-

šen predmet ter s tem znatno prispevajo k ohranitvi in predstavitvi naše dediščine.

Zbrano gradivo mentorici uredi in pripraviva za objavo ali pa ustno gradivo tudi sami zapiše. Po večletnih izkušnjah se je izkazalo, da krajani ne glede na starost ali izobrazbo z veseljem in uspešno sodelujejo in da vsi skupaj ob srečanjih preživimo zanimive in kratkočasne urice. Na muzejskem večeru pa želiva skupaj z avtorji besedil in pripovedovalci bogastvo in pestrost spominskega gradiva z Murove predstaviti tudi širši in predvsem domači javnosti.

Zdenka Torkar Tahir,
Gornjesavski muzej Jesenice

120 LET MARTINARNE, 21. OKTOBER

Letos mineva sto dvajset let od izgradnje stare jeseniške jeklarne, kjer so jeklo proizvajali po Siemens-Martinovem postopku. Jeklarni so rekli Martinarna, delavcem pa martinarji. Martinarna je bila srce tovarne in ponos nekdanje države, zato je prav, da spomin nanjo ne zbledi. Gornjesavski muzej Jesenice bo ob tej priložnosti pripravil razstavo, dokumentarni film in v četrtek, 21. oktobra, v sodelovanju z Muzejskim društvom Jesenice še muzejski večer.

Po predstavitvi novega dokumentarnega filma bo sledil pogovor z nekdanjimi martinarji. Spoznali bomo njihove težke delovne pogoje, zanimive pripetljaje pri delu in v prostem času ter sam tehnološki proces. Primerjali bomo stare čase z današnjim položajem jeklarske industrije pri nas in v svetu. Pogovor bodo spremljale vmesne prekinitev, namenjene ogledu bogatega slikovnega gradiva iz fototeke našega muzeja.

Ker je Martinarna omogočila izgradnjo nove jeseniške jeklarne, stanovanjskih naselij in športnih objektov, je priporočljivo, da o njej izvedo tudi mlajše generacije, ki morda sploh še niso slišale zanjo. Gre namreč za poznavanje našega življenjskega okolja, katerega osnovo je soustvarjala Martinarna. Pogovor bo vodil avtor razstave.

mag. Marko Mugerli

ENODNEVNI IZLET: MARIBOR

(sobota, 23. 10. 2010, odhod ob 7.00 uri
z železniške postaje na Jesenicah)

V mirnejšem povoličnem času pripravljamo jesenski izlet, ki bo tokrat malo drugačen, saj se bomo posvetili le urbani kulturi. Vabimo vas, da greste v **soboto, 23. 10. 2010** z nami raziskovat štajersko prestolnico Maribor in tudi njegovo podzemlje ter okolico. Sprehodili se bomo po srednjeveškem Mariboru, si ogledali stari del mesta z Lentom, pokušali bomo še v obnovljeno sinagogo, se ustavili v Pokrajinskem muzeju in obiskali »Slomškovo« stolnico. Mimogrede pa bomo opozorili še na »obpotne« znamenitosti v mestu in se prepričali, kako se Maribor pripravlja za sedež evropske kulture v letu 2012.

Potrgatvene vonjave, ki jih bomo začutili že na ulici, nas bodo zvabile še v mariborsko podzemlje – v največjo vinsko klet na pokušino letošnjega mošta in starih vin. Na »površju«, v bližini Maribora, bomo okusili še malo štajerske kulinarike in se spoznali z mariborskim zaledjem.

Seveda je to le zelo splošen okvir našega potepanja po Mariboru. Odhod z Jesenic bo, kot običajno, ob 7. uri zjutraj, natančna ura vrnitve pa je nekoliko negotova, vendar še v okviru »hora legalis«.

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel.: 031/787-363) ali na Muzejskih večerih - do zasedbe avtobusa. Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 €.

Pogoj za prijavo je poravnana članarina za leto 2010.

7. 8. je predsednik države dr. Danilo Türk ob prisotnosti ministrice za kulturo RS odprl Slovenski planinski muzej

STOL, MOGOČNI SOSED

100 let Prešernove kočice na Stolu

Planinsko društvo Javornik – Koroška Bela od leta 1968 skrbi za Prešernovo kočico na Stolu. Okrog 7000 obiskovalcev letno (od konca maja do začetka oktobra) z obeh strani meje priča, kako radi obiskujemo ta vrh in to planinsko postojanko. Zato nam je v veliko veselje tudi knjižica, ki je izšla v avgustu ob stoletnici Prešernove kočice. Izdalo in založilo jo je PD Javornik – Koroška Bela v sozaložništvu tiskarne Medium Žirovnica, uredila Polona Kus ob pomoči Natalije Štular s podatki in fotografijami Gornjesavskega muzeja Jesenice, Slovenskega planinskega muzeja in posameznikov. Ob krajevnem prazniku bo v petek, 3. septembra ob 19. uri predstavljena v razstavnem prostoru na Javorniku.

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO ;
Izdajata: MDJ in GORNJESAVSKI MUZEJ
JESENICE; **Urednica:** MAJDA MALENŠEK
Postavitev in oblikovanje: LEJLA KONJIČ,
TIC JESENICE - RAGOR; **Naklada:** 300
izvodov; Za člane MDJ je časopis brezplačen;
Tisk: GMJ

Spomladi smo na izletu obiskali vasi in poti Slovencev v dolini Petra Klepca. Dr. Marko Terseglav nam je odkril, kako se je v sožitju in s prizadevanji posameznikov ohranjala dediščina dveh narodov, ki sta se zakoreninila v tej za Gorenjce odmaknjeni pokrajini na slovensko – hrvaški meji.